

چەند تیرۆژیک لە  
کەسایەتی و ژیان و تیکۆشانی  
**پێغەمبەری پێشەوا**



نامادەکردنی

یاسین احمد زەنگەنە

چەند تىرۆژىك لە  
كەسايەتى و ژيان وتىكۆشانى  
پيغەمبەرى پيشەوا محمد ﷺ

ئامادەکردنى : ياسين احمد زەنگەنە

۱۴۳۲ ك ۲۰۱۱ ز

## به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

### پیشه کی :

الحمد لله، والصلاة والسلام على رسول الله (ﷺ)، وعلى آله وصحبه ومن والاه .

بیگومان خوای گه وره هرچی سیفاتی پیشه واهیه کۆی کردۆتوه له که سایه تی پیغه مبهری مه زندا (ﷺ) ئیمه ی موسلمان ئه و راستیه چاک ده زانین که پیشه وایه تی به هره یه کی خوایه ده یبه خشی به چند که سانیک ، به لام ئه م به هره یه ئیسلام به ره و ئامانجیکی دیاری کراو ئاراسته ی ده کات، ئینجا ئه و به هره و به خشنه پهره ده ستینی و نه شونما ده کات بۆ ئه و مه به سته ی که خوای گه وره دیاری کردوه .

هه ربۆیه خوای گه وره پیغه مبه رانی هه لباردوه و پشکی زۆر و فراوانی پی به خشیون له زانست و زانین و توانای لاشه و به رچاو روونی و... هتد ، ئاماده سازی کردوون له هه موو رویه که وه بۆ هه لگرتنی په یامی خوای گه وره و گه یاندنی به مرۆفایه تی .

ئاماده کردنی بابه تی تیروژیک له که سایه تی و ژیان و تیکۆشانی پیغه مبه ری پیشه واه (ﷺ) ، ده گه ریته وه بۆ سالی ۱۹۹۲ز پیشتر ته نها به شی یه که می له گۆفاری په پره ودا بلاو کراوه ته وه ، له سه ر داوای چه ند برایه کی به ریز هه ندیک ده ستکاریم کردوو ، وا ده یخه مه به ردیدو زهینی خوینه ران و هه وادارانی پیغه مبه ری سه ره رمان (ﷺ) به هیوای ئه وه ی سوودی لی ببینین له بواری عه قیده و په ره رده و بانگه وازو تیکۆشان و ره وشت به رزی و خاوینکردنه وه ی دلۆ ده روون و سه رجه م بواره کانی ژیان .

سبحانك اللهم وبحمدك اشهد ان لا اله الا انت

ياسين احمد زهنگه نه

هه ولير / ته موزی ۲۰۱۱

به شی یه که م

## که سایه تی پیغه مبهری خوا صلوات الله وسلامه

له روانگه ی ئەم ئایه ته پیروژه ی که ئاماژه ی پی دەکه یین و چند ئایه ت و فرموده یه کی تره وه چه مکی سیفاتی پیشه وا رون ده که یینه وه له که سایه تی پیغه مبهردا صلوات الله وسلامه ( فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولك فاعف عنهم واستغفر لهم و شاورهم في الامر فاذا عزمت فتوكل على الله ان الله يحب المتوكلين ) ال عمران ۱۵۹ . به واتای : به هوی به زه یی خواوه یه نه رم و نیان بوی بویان ، ئەگه ر تو به دخوو و قسه رهق و دل رهق بویتایه ئەوا هه موو بلاوه یان ده کرد له ده ورت ، که واته لیان ببوره وه داوای لیبوردنیان بو بکه له خواو ، راویژیان پیبکه له کاروباردا ، جا کاتی داوی راویژ کردن بریارتدا ، ئەوه پشت به خوا ببهسته ، به راستی خوا ئەوانه ی خووش ده ویت که پشت به خوا ده ببهستن .

له م به شه دا ئاماژه یه کی خیرا و کورت به چه پکیک له گرنگترین سیفاته کانی پیغه مبهری پیشه وامان ده ده یین دواتر یه که یه که به کورتی رونیان ده که یینه وه :-

\* دلنیا یی (الیقین)

\* ئارامگرتن (الصبر)

\* کاریگه ری و ئازایه تی

\* پیشه ننگ (القدوة)

\* دل فراوانی و نه رم و نیانی (طیبة القلب والرفق)

\* هه سترکردن به لیپرسراویتی (الشعور بالمسؤولية)

\* به جه رگ و خوړاگر (الحزم)

\* راویژ (الشوری)

\* بی فیزی (التواضع)

**یه که م** : دلنیا یی - الیقین - : پیش هه موو شتیک پیشه وا ده بیئت خاوه ن باوه ریکی به هیژو پته و بیئت، به ته واوه تی تیگه یشتبیت له و ریباژه ی گرتوو یه تیه بهر ، باوه ری ته واوی پی هه بیئت، ئەگه ر پیشه وا له بروادا گه یشتبیت به پله ی دلنیا یی ئەوا بناغه یه کی به هیژی بو خو ی دامه زران دووه ، سیفه ته کانی تری له سه ر ئەم بناغه یه دروست ده بن و گه شه ده که ن، به راستی بیرو باوه ری یه کتا په رستی هیژیکی ده روونی گه وره ده به خشی به خاوه نه که ی ، وه کو شاخیکی پته وو دامه زراو وایه وه ک د یوسف قرضاوی ده لیت - التوحید یمنح صاحبه قوة نفسية هائلة بما تملأ به نفسه من الرجاء بالله والثقة به والتوكل عليه والرضا بقضائه والصبر على بلائه والاستغناء عن خلقه فهو راسخ كالجبل لاتزحزحه الحوادث ولا تزعزع الكوارث- له پاشان

دهلیت - كلما أَلْمَنَ به نازلة أو حلت بساحته شدة اتجه بقلبه الى الله اياه يسأل ومنه يستمد وعليه يعتمد -  
وهو پیغمبر ﷺ ابن عباسی فیر کردوه (.... اذا سألت فاسئَل الله واذا استعنت فاستعن بالله) رواه الترمذی  
وقال حدیث حسن صحیح .

لیردها هلوئیستی چه زرهتی هودمان ده که ویته بیر (ﷺ) به رانبر بیّ باوهرانی میلله ته که ی وهک له  
قورئانی پیروزدا هاتوه . ﴿ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ (٥٤) مِنْ دُونِهِ فَكَيْدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا  
تُنظِرُونِ ﴾ هود ٥٤-٥٥ . بهواتای : بهراستی من خوا ده کهم به شایهت و ئیوهش به شایهت بن که بهراستی من بهریم  
و دورم له وهی که ئیوه دهیکه نه هاوبهش بو خوا جگه له خوا ، جا هه موتان پیلانم لی بگیچرن له پاشان مؤله تیشم  
مهدهن و لیم مهدهستن .

به لی به ئاشکرا دژ به شیرک و باوهری نه فامی راوه دهستی و داویان لی دهکات به هه موویانه وه ئه وهی  
له توانایاندا بیّت به کاری بینن بو ئه وهی له ناوی بهرن به لام ئه و (واته چه زرهتی هود) (ﷺ) ده فه رمویت : )  
انی توکلت علی الله ربی وربکم ) پشت به خوی گه وره ده به ستم ئه و زاته به هیزه پشت و په نایه (مَا مِنْ دَابَّةٍ  
إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا) هود ٥٦ . هه موو زینده وه ریک ملکه چی ئه و زاته گه وره یه (إِنَّ رَبِّي عَلَىٰ صِرَاطٍ  
مُسْتَقِيمٍ) هود ٥٦ . بهراستی په روه ردگارم له سه ر ریگه یه کی راسته . سه یری ئه م دل ئارامی و دامه زراوییه بکه  
بهراستی وهک د . یوسف قه رضاوی دهلیت : (منطق قوی یعبر عن نفس واثقة وعزيمة صلبة وإيمان لا يهن ولا  
يستكين وروح لا تعرف الخوف ولا الضعف لانها قوتها من التوكل على الله (وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ  
حَكِيمٌ) الانفال ٤٩ . بهواتای : هه ر که سیک پشت به خوا ببه ستیت ئه و بهراستی خوا به دهسته لاتی کار دروسته .  
بهراستی هه لوئیستیکی به هیزو بی وینه یه چونکه په نگدانه وهی دهرونیکه که پره له متمانه به په روه ردگار ،  
هه روه ها بروایه که که دامه زراوو پته وه ، گیانیک که ترس و له رزو لاوازی رووی تی ناکات ، چونکه سه رچاوهی  
هیزو وزه که ی پشت به ستنه به خوی گه وره

**دووهم :** ئارام گرتن (الصبر وضبط النفس) : خورپاگرتن مه رجیکی سه ره کی پیشه وایه ، ئه گه ر پیشه وایه  
زال نه بیّت به سه ر نه فسی خویداو خورپاگر نه بیّت به هیچ شیوه یه که ناتوانی کومه لیک بیات به ریوه .  
پیغمبر ﷺ سه بارهت به زال بوون به سه ر نه فسدا فه رموویه تی (ليس الشديد بالصرعة، انما  
الشديد الذي يملك نفسه عند الغضب) متفق علیه . ئازاو پال هوان ئه و که سه نییه که خه لکی به هیزو بازوو  
ببه زینی ، به لکو ئازاو لیها توو ئه و که سه یه که خورپاگر بیّت له کاتی توورپه بییدا ، ئاشکرایه سه رباز وه کو  
غه ریزه یه که له کاتی ته نگانه دا سه یری پیشه وایه دهکات ، ئه گه ر هاتوو خورپاگر بوو ئه و سه ربازیش دلنیا ده بیّت  
ئه گه ر هاتوو پیشه وایه سه ری لی تیک چوو ئه و ده به زئی و وره ی سه ربازه کانیشی ده روختیت ، وه خوی گه وره  
ئه م دووو سیفه ته ی سه ره وهی ده ست نیشان کردوه له م نایه ته پیروزه دا :

(وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ) السجده ٢٤ به واتای : له ناو ئه واندا  
پیشه وایانیکمان دانا رینمونی خه لکیان ده کرد به فرمانی ئیمه ، کاتیک نارامیان گرت و به ئایه ته کانی ئیمه  
دلنیا بوون باوه ری پته ویان هینا .

**سی ٢ یه م :** نازیه تی و چالاکى : بى گومان نازیه تی و چالاکى دو سیفه تی سه ره کی هه موو خاوه ن  
بیرو باوه ری کی پته وه ، خوی گه وره فه رموویه تی (وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى) (یس ٢٠) به واتای : له و  
په ری شاره که وه پیاوئیک (حه بیبی نه جار) به په له هات . ئه م خاوه ن باوه ره پاش چه سپاندنی باوه ری  
یه کتا په رستی له دل و ده روونیدا یه کسه ره له و په ری شاره وه به خیرایی که وته ری .

به راستی پیغه مبه ری پیشه وا (ﷺ) له هه موو ژیانیدا چالاکى و نازیه تییه کی تایبه تی نواندوه ، جهنگی  
بردوه به ریوه که هه موو جو ره جهنگی تیدا بووه وه ک هیرش بردن ، پاریزگاری ، گه مارؤدان... هتد .  
هه روه ها محمود شیت خطاب ده لیت : ته نها جهنگی نه بردوه به ریوه وه ک پیشه وایه ک ، به لکو زور جار  
به شدار بووه له ناو جه رگه ی شه ردا وه ک و جهنگا وه ری که له سه خترین هه لوئستدا که که م که س توانیویه تی له و  
کاته ئالوزه دا خو راکر بیت ئه و نه بیت .

ئیمامی عه لی (خوی لی رازی بیت ) ده لیت : (کنا اذا اشتد الخطب واحتمرت الحرب احتمينا برسول  
الله ﷺ) (أحمد والنسائی) کاتیک که شه ر سهخت و گه رم ده بوو خو مان به پیغه مبه ر ده پاراست و لئی نزیک  
ده بوینه وه (وما یكون أحد منا اقرب للعدو منه) له هه مووان نزیک تر بوو له دوژمنه وه ، (لقد رأيتنی یوم بدر  
نلوز برسول ﷺ وهو اقربنا الى العدو) له روژی به در خو مان ئه دایه پالی ئه و که نزیکترین که س بوو له  
دوژمنه وه (ﷺ) .

به پائی کوری حازم ده لیت : (والله كنا اذا حمى الوطيس نتقي برسول الله ﷺ) کاتیک که شه ر زوری بو  
ده هینانین خو مان به پیغه مبه ر (وان الشجاع الذي یجازی به) ئازا ئه و که سه بوو که شان به  
شانی ئه و بوه ستایه .

**چواره م :** پیشه نگ (القدوة) : بیگومان پیغه مبه ر (ﷺ) به رده وام نمونه ی پیشه وایه کی زور به رز بووه  
له هه موو سیفه تی که ها له هه موو کاتیکدا ، به راستی ئه و ئایه ته هه ر شایه نی ئه وه که خوی گه وره  
کردوویه تی به نمونه یه کی به رزو (پیشه نگ) بو مان هه روه ک فه رموویه تی (لقدکان لکم فی رسول الله أسوة  
حسنه) الاحزاب ٢١ . به واتای : سوین به خوا به راستی له پیغه مبه ری خوادا بو ئیوه هه یه سه رمه شق و  
پیشه وایه تی چاک . خوی گه وره ش ئه م چوار سیفه ته ی که باس کران کو کردو ته وه له یه ک شویندا بو  
ده برینی که سایه تی پیغه مبه ر (ﷺ) ، ئه وه بوو له جهنگی (حنین) دا کاتیک که موشریکه کان به ژماره یه کی  
بیشووماره وه بو لیدانی موسلمانان کو بونه وه ، له سه ره تای شه ره که دا موسلمانان زوریان بو هات و کشانه وه  
ته نها (١٠) که س له هاوه لانی پیغه مبه ر (ﷺ) له ده وری مانه وه .

➤ **دنیایی :** (الیقین) ئا له م کات و هه لۆیسته دا دنیایی به جوانی دهرده که ویت پیغه مبهەر ﷺ به هه موو دهنگیکی هاواری ده کرد (أنا النبي لا كذب) که واته له م کاته سهخت و دژواره دا دلتیا بوو که نیراوی خوایه، دلتیاش بوو که خوای گه وره پشت و په نایه تی.

➤ **خۆراگری :** به راستی پیغه مبهەر ﷺ خۆراگر بوو کاتی که هه زاره ها شه پرکه ر ده وری دابوو.

➤ **نازایه تی :** پیغه مبهەر ﷺ ئه و په ری نازیه تی نواند له م کاته ئالۆزو ناره حه ته دا وه کو حه زره تی عه باس ده لیت جله وی (هیستره که ی پیغه مبهرم ﷺ) به توندی گرتبوو نه م ده هیشت زیاتر بپواته پیشه وه، گه رچی پیغه مبهری خوا نازیانه به ره و دوژمنان ده پۆیشت و به هه موو دهنگیک هاواری ده کرد (أنا النبي لا كذب أنا ابن عبدالمطلب)، ئه گه ر نام ناسن من پیغه مبهرم من فلانی کوری فلانم.

بیگومان به م شیوه یه پیغه مبهەر جوانترین نمونه ی واقعی بو هاوه له کانی نواندو ماوه یه کی زۆری پی نه چوو موسلمانان کۆبوونه وه له ده وری ئه م پیشه وا خۆشه ویسته، پاش ئه وه ی فرمانیدا به حه زره تی عباس (خوای لی رازی بیت) که دهنگیکی گه وره ی هه بوو هاوار بکات (یامعشر الانصار، یامعشر من بايع الرسول تحت الشجرة، یا أصحاب (سورة البقرة... الخ... هتد) ئه وانیش به خیرا گه رانه وه بو لای پیغه مبهری خوا ﷺ هیرشیان برده سه ر دوژمنانی خوا، بیگومان خوای گه وره ش ترسی خسته دلی دوژمنانی ئیسلام و به ته واوه تی تیشکان.

**پینجه م:** دل فراوانی و نهرم و نیانی (طیبة القلب والرفق) : بیگومان پیشه وای دل ره ق سه ر بازه کانی ده تۆقینی ئه وانیش له ترسا گو ی رایه لی ده بن و له ئاستیدا وه کو کۆیله یان لی دیت، به پیچه وانیه ی پیشه وای دل نهرم سه ر بازه کانی گو ی رایه لی ده بن، له هه مان کاتدا سیقه و متمانه یان به خۆیان هه یه و ئه ویشیان خۆش ده ویت. خوای گه وره وه سفی پیغه مبهری پیشه وا ده کات و ده فه رمویت (وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَأَفَضْنَا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) ال عمران ۱۵۹. هه روه ها پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: (ان الله رفيق يحب الرفق في الامر كله) متفق علیه.

بیگومان بو چوون و هزی ئیسلامی شیوازیکی تاییه تی خۆی هه یه بو هه موو مه سه له یه کی سه ره کی، ئه م نایه ته ی پیشوو سیفاتی پیشه وا روونده کاته وه له که سایه تی پیغه مبهردا ﷺ پیش هه موو شتیک خوای گه وره ئه و سیفه تانه ی پیده به خشیت و به رزی ده کاته وه به ره حمهت و به زه یی خۆی، که واته له بنه رته دا سۆزو به زه یی خوای گه وره بوو که پیغه مبهری خوا و هاوه لانی گرتیه وه، ئه و به زه ییه بوو که وای کرد پیغه مبهری خوا ﷺ نهرم و نیان بیت. به لی پیغه مبهری خوا ﷺ بلیمهت بوو، به لام سه رچاوه ی بلیمه تیه که ی (نیگای خوایی بوو) وه ک خوای گه وره ده فه رمویت (مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ) شوری ۵۲. به واتای : که تۆ نه تده زانی کتیب و ئیمان چیه ؟ بی وه حی نه یده توانی ئه و گۆرانکارییه سه رتاسه رییه بکات و ئه و ئومه ته به ینیته کایه وه هه رچه نده بلیمهت و به هره مند بوایه. حه زره تی عومه ر (ره زای خوای لیبت) بلیمهت

بوو پیغهمبریش ﷺ شایه تی نه وهی بو ددها، به لام که باسی ژیانی خوئی دهکات ده لیت ( کنا اذلاء فاعزنا الله بالاسلام ) ئیمه سهر شوړو زه لیل بووین خوی گه وره به م ئیسلامه سهر به رزو شکوډاری کردین .

➤ ده فهرموویت نه گهر پیشه وایه کی دل رهق بوایه ییت نه واهه له کانت ده ته کینه وه له ده ورو پشت .

➤ لیان خو شبه ، خوی گه وره فه رمانی پی ددهات که لیان خو ش بیټ ، نه گهر هه له یان کرد ناگاداریان بکاته وه . بیگومان پیشه وای سهر که وتوو له بهر چاوی خه لکی سهر بازی خوئی ناشکی نیته وه ، به لکو به ته نها ناموژگاری دهکات و ده بهینیته وه سهر راسته پی (کل ابن آدم خطاء وخیر الخطائین التوابون) (أخرجہ الامام أحمد والترمذی) بسند صحیح

➤ واستغفر لهم : به راستی نه م سیفته تابه تمه نده به پیشه وای موسلمانان ، نه م داوای لی خو شبوونه بو نه وان تا پاکیان بکاته وه له گوناوه تاوان ، نه و کاته شایسته ی یارمه تی و کومه کی خوی گه وره ده بن .

➤ وشاورهم فی الامر: بیگومان شورا یه کیکه له بناغه کانی حوکمی ئیسلامی که له ژیانی پیغهمبردا ﷺ به جوانی به دی ده کریت .

(فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ) ال عمران ۱۵۹ . به زه یی خوی گه وره پیغهمبرو هاهه لانی گرتوته وه هه ر نه و به زه ییه وای له پیغهمبر کردووه که نه رم و نیان بیټ له گه ل هاهه لکانی ، به راستی خه لکی پیویستیان به پیشه وایه کی روو خو ش و دل فراوان و نه رم و نیان و دل نارام هه یه ، لی بورده بیټ به رانه به به هه له ی مروقی نه زان ، به شدار له نازارو نه شکه نجه و ناره حه تی خه لکی ، به راستی لی رده و هه (ابن القیم) ده لیت: پیغهمبری خوا نه و کاته ناسوده ترو خو شحالتربووه که شتیکی به خشویه به خه لکی ، خوئی ناسوده تربووه له و که سه ی شته که ی پی دراوه به راستی نه م نایه ته پیروزه زور کاریگه ره که باسی پیغهمبری پیشه وای ﷺ دهکات ، چون دل سوژی هاهه لانی و ئومه ته که ی بووه (حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ) التوبة ۱۲۸ . به واتای : زور سوړه له سهر باوهر هینانتان ، بو بروا داران دل سوژ و میهره بانه .

➤ (فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) نه م وشه یه له خویدا له واتای دوو دلی دورت ده خاته وه (سوربون - عزم) نه وه یه کاتیک ده گه یته نه و راده یه که به ته واهه تی له ناخی دلته وه بریار ده ده ییت و به ره و نه نجامدانی نه و کاره ده رویت و دوو دلی رووت تی ناکات ، به راستی هه ندیک پیشه وای جاریک یان دوو جار یان چند جاریک له ژیانان خاوه ن عزم بوون ، چند پیغهمبریک (علیهم السلام) ناویان لی نراوه (أولي العزم) وه کو حه زه تی نوح و ابراهیم و موسا و عیسا (سلاوی خویان لی بیټ) .

خوی گه وره رووده کاته پیغهمبر ﷺ ده فهرموویت (فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ) الاحقاف ۳۵ . به واتای: که واته خوگر به نه ی محمد (صلی الله علیه وسلم) هه روه کو پیغهمبرانی خوړاگری به هیز دانیان به خو دا گرت .



ئەو كاتە ھەموو كۆشش و توانا و تەقەلایەكت بەكارھێنا لەگەڵ ھاوھەڵەنتا ئەو كاتە دەگەینە .

➤ پشت بەستن بەخوای، (فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ) بپرۆ بۆ بەدەست ھێنانی ئامانجە پیرۆزەكەت كە بۆت دابین كراوە، بەلام بەپشتبەستن بەخوای گەرە. بابگەرئینەو ھە بۆ نێو دەستەواژەكانی، ( زاد المعاد ) تاكو بزانیڤ پەنگدانەو ھە ئەو خوورپەوشتە قورئانییە چۆن بوو ھە ژیانى پێشەوای مەزن (ﷺ) دەلیت: ( وكان يشاور أصحابه في أمر جهاد وأمر العدو ويخير المنازل)، و فى المستدرک عن أبى هريره ( ما رأيت أحداً أكثر مشورة لأصحابه من رسول الله ﷺ وكان يتخلف فى ساقاتهم فى المسير فيزجى الضعيف ويردف المنقطع وكان ارفق الناس بهم فى المسير). رواه الحاكم.

كەواتە پێغەمبەرى خوا (ﷺ) راي ھاوھەڵەكانى وەرگرتوو ھە پرسى جەنگ و چۆنیەتى مامەلەكردن لەگەڵ دوزمەن و ھەلبژاردنى شوینی جیگەر بوونی لەشكرى ئیسلام.

ابو ھورەیرە ( رەزای خوای لەسەر بى ) دەلى كەسم نەدیو ھەو ھەندەى پێغەمبەر راویژ بەھاوھەڵەكانى بكات، لەپاشاندا دەلیت ھەندىك جار دەكەوتە پشتمانەو ھە تاكو بزانیت كى لاوازە تاكو یارمەتى بدات، كى دواكەوتوو ھە ھاوھەڵەنى تا بیگەرئینتەو ھە نێوکاروانەكە ، لەكاتى رۆشتندا زۆر نەرمونیان بوو ھە لەگەڵ ھاوھەڵەكانیدا. با تۆزىك لەگەڵ ئەم دەستەواژەى ابوھریرە كە ( ابن القيم ) دەھینتەو ھە بدوین كە دەلیت ( ما رأيت أكثر مشورة لأصحابه من رسول الله ﷺ) بەراستى پێغەمبەرى خوا (ﷺ) چەند كەسانىكى لەدەورووبەربوو ھە خاوەن یەقینو راستگوو ئازاوى براو بوون بۆ ئەم ئیسلامە و ھەكو ( ابو بكر، عمر، على، أبو عبیدە) (خوایان لى رازى بیئت) و ھەموو ھاوھەڵەنى تریش ( رەزای خوایان لەسەربى ) بەردەوام مەشورەت و راویژى ئەمانەى وەرگرتوو ھەندىك جار مەشورەتى خیزانەكانیشى وەرگرتوو ھە كارى پێكردوو ھە و خوای گەرەش سەرکەوتوو كردوو ھەك لە (صلح الحديبيه) ى بەناوبانگدا ، و ھەكو ابن القيم لە ( زاد المعاد ) دا دەلیت (قام رسول الله ﷺ فدخل على أم سلمة فذكر لها ما لقي من الناس، فقالت يا رسول الله أتحب ذلك، اخرج ثم لا تكلم أحدا كلمة حتى تنحر بدنك وتدعو حالقك فيحلقك فقام فخرج فلم يكلم أحدا منهم حتى فعل ذلك، نحر بدنه ودعى حالقه فحلقه، فلما رأى الناس ذلك قاموا فنحروا وجعل بعضهم يطلق بعضا) زاد المعاد.

بۆیە دەبینین پێغەمبەرى ئازیز (ﷺ) بۆچۆن وراویژى خیزانەكەى پەسەند كردو قوربانى كردو ، سەرى خۆى تاشى ، كە ھاوھەڵەنى بینیان وا پێغەمبەر (ﷺ) قوربانى كردوو سەرى تاشى ئەوانیش بەدویدا سەرى یەكتریان تاشى و قوربانیان كرد.

بێگومان ھەموو پێشەوایەك پێویستە و ھەكو پێغەمبەر (ﷺ) ئەو راویژكارانەى لەخۆى نزیکیان دەكاتەو ھە، ھەموو دلسۆزو راستگوو و پسرۆرو شارەزا بن، لەم روانگەو ھە پێغەمبەرى ئازیز (ﷺ) دەفەر مویت (مابعث الله من نبى ولا استخلف من خليفة الا كانت له بطانتان بطانة تأمره بالمعروف وتحضه عليه وبطانة تأمره بالشر وتحضه عليه، فالمعصوم من عصمه الله تعالى) رواه البخاري. و ھەفەر موودەى كى تردا ابوھریرە خوای لى رازى بیئت دەگەرئیتەو ھە دەلیت پێغەمبەر (ﷺ) دەفەر مویت (إذا أراد الله بالامير خيراً جعل له وزير صدق ان

نسی زکړه وان ذکر أعانه، وإذا أراد الله غير ذلك جعل له وزير سوء ان نسی لم يذكره واذا ذكر لم يعنه) رواه ابوداود باسناد صالح والنسائي

به رده وام پیشه وای موسلمان ده بیټ ئم فرموده یه ی پیغه مبري ﷺ له بهر چا و بیټ که ده فرمودیټ (ما من وال يلي رعية من المسلمين وهو غاش لهم الاحرم الله عليه الجنة) رواه بخاری و مسلم له رپوایه ټیکی ترده (ما من عبد استرعاه الله رعية فلم يحطها بنصيحة لم يجد رائحة الجنة) صحیح / کبائر للذهبي، له پاشان ده لټیت (وكان إذا لقي عدوه وقف ودعا واستنصر وأكثر هو وأصحابه من ذكر الله وخفضوا اصواتهم) کاتی که پوو به پوی دوژمن بوته وه، خوئی و هاوه له کانی راوه ستاون بوته وهی به ژوری یادی خوا بکن و بپارینه وه له خوی گه وره و داوی سرکه وتنی لی بکن، به ده نگیکی نزم و نه وی.

(مؤنتیگمری) سر کرده یه کی سر بازی به ریتانی به ناوبانگ بوو، کاتی که سرکه وتنی به ده ستهینا به سره دوژمنه که یدا که ناوی (رؤمله)، ئه ویش سر کرده یه کی سر بازی به ناوبانگی ئه لمانی بوو، به م سرکه وتنه مؤنتیگمری ده رگای سرکه وتنی والا کرد بو هاوپه یمانه کان له جهنگی جیهانی دووه مدا، جا با بیزانین مؤنتیگمری که باسی رؤمل ده کات چی ده لټیت، مؤنتیگمری ده لټیت بویه رؤمل پیشه وایه کی سرکه وتوو بوو چونکه خوئی ئه ناساند به سر بازه کانی ئه وانیش له نزیکه وه ئه ویان ده ناسی.

ئیمه ی موسلمانیش ده لټین -أین الثری من الثریا- به راستی پیشه وانه بووه وه کو پیغه مبري ﷺ له وه نده نزیک بیټ له هاوه لانی نه که ته نها له کاتی جهنگدا، به لکو له کاتی ئاسایش و ئارامیدا، که واته پیغه مبري ﷺ هه ردوو جوړی پیشه وایه تی به ده ست هیناوه که خوئی له سر کردایه تی مه دهنی و سر بازی دا ده بینیته وه. ئه گه ر هاوه لانی له بهر برسویه تی به ردیان له سره سکيان ببه ستیایه پیش هه موویان به ردی له سره سکی ده به ست ﷺ وه له کاتی سه نگر لیداندا گه نه یان توائیایه به ردیک بشکینن ئه ویان بانگ ده کرد بو ئه وهی له ت و په تی بکات.

ئه گه ر له شه وه زه نگیکی تاریکدا ده نگیکی گه وره وه ترسناک رویدایه ئه و پیش هاوه لانی ده رده چوو تابزانیټ چی رویداو، تا هاوه لانی خوئیان ده پیچایه وه و ده رده چوون له و سره وه ده گه رایه وه دلنیای ده کردن که و هیچ نییه و برونه وه بو شوینی خوټان، ئیتر چوون خوټیان ناویټ ئیتر چوون خوئیان به خت ناکه ن له پیناویدا.

ژور جار هاوه له کانی خوئیان داوه به سه ریا وه کو قه لغانیک بوپاراستن و تیر باران کراون بی ئه وهی خوئیان لابه دن ده یان فرموو (بأبي أنت وأمي يا رسول الله).

پیغه مبري ﷺ به دانایی و ژیری ره فتاری کردوه له گه ل هاوه لانی، ئه وه تا عبدالله ی کوری عمر (خوئیان لی رازیبیټ) ده یگیریته وه، پیغه مبري ﷺ له روژی (أحزاب) دا فرمووی (ألا لا یصلین أحد العصر إلا فی بنی قریضة) رواه البخاری، که س نوټ نه کات تا ده گه ینه (بنی قریضة فأدرک بعضهم العصر فی الطريق) له ریگا نوټی عه سر بوو ئه و کاته (قال بعضهم لا نصلی حتی نأتیها) هه ندیکیان وتیان نوټی ناکه ین

هه تاوه كو دهگه ينه ئه و شوينه، هه نديكي تريان ووتيان (بل نصل لم يرد منا ذلك) نه خير نيمه نويزه كه مان دهگه ين چونكه پيغه مبهري ﷺ مه به ستي ئه وه نه بوو كه نويز نه كه ين به لكو مه به ستي بوو خيرا بين له ري كردنماندا، له پاشان ئه م رووداوه يان بو پيغه مبهري پيشه واه ﷺ گيراييه وه ئه ويش ره خنه ي له كه سيان نه گرت (فذكر ذلك للنبي ﷺ فلم يلم واحداً منهم) أخرجه البخاري ومسلم.

بيگومان جياوازي بو چون له ئاده ميزادا چاوه پروان دهكريت، چونكه خه لكي جياوازن له راده ي تي گه يشتن و شيوه ي تيگه يشتن، جا بويه پيغه مبهري خوا ﷺ سه رزه نشتي كه سياني نه كرد، كاتيک زاني هاوه لان جياوازيان هه يه له تي گه يشتني فه رمانه كه دا و وابه سته ي راي كه سي و هه واو ئاره زووي ده رووني خويان نه بوونه، به هه مان ته رز هاوه لانيش ره خنه يان له يه كتر نه گرتو، زوريان له يه كتر نه كرد به مه به ستي سه پاندي راي خويان به سه ر يه كتردا، له پاشان ناخوشي و دل نيشان و جياوازي رويان تي بكات.

له پاش وه فاتي پيغه مبهري پيشه واه ﷺ هه رچه نده شه پيش له نيوان هاوه لاندا هه نديك جار روي دا بيت وه كو له سيره دا باس كراوه، به لام وه كو ابن تيميه ره حمه تي خوي لي بيت ده ليت (ولهذا كان السلف مع الاقتتال يوالي بعضهم بعضاً، موالاة الدين لا يعادون كمعادات الكفار، فيقبل بعضهم شهادة بعض ويأخذ بعضهم العلم من بعض ويتوارثون ويتناكحون ويتعاملون بمعاملة المسلمين بعضهم مع بعض مع ما كان بينهم من القتال وغير ذلك) به لي پيشيني ئه م ئومه ته هه رچه نده جاروبار شه رو ئالوزي كه وتببته نيوانيانه وه به لام له هه مان كاتدا پشتگيري يه كترين كردوه، دژايه تي و رقيان به رامبه ر يه كترى وه ك و دژايه تي كافرو بي باوه پان نه بووه، شايه تي يه كترينان په سه ند كردوه، زانست و زانينيان له يه كتر وه رگرتووه، ميرات گري يه كترى بوونه هه روه ها زنيان به يه كترى داوه و موسلمانان هه رفته ريان له گه ل يه كتريدا كردوه، هه رچه نده شه ريشيان له نيواندا بووه.

وهك ابن تيميه - ده ليت (فقد بين الله تعالى انهم مع اقتالهم وبغى بعضهم على بعض اخوة مؤمنون وأمر بالاصلاح بينهم)

(وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا) له پاشاندا ده ليت (فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا) الحجات ۹ به واتاي : ته گه ر دوو كو مه ل له تيمانداران دژ به يه كتر جه نكيان كرد ته وا له نيوانياندا ئاشته وايي بكه ن به داد گه رانه و راست و داد په روه رين .

**شه شه م :** بي فيزي - التواضع - : پيغه مبهري خوا ﷺ ده فه رموويت (ان الله أوحى الي أن تواضعوا حتى لا يبقى أحد على أحد ولا يفخر أحد على أحد) رواه المسلم . خوي گه وره وه حي بو ناردووم و فه رمانى بي كردووم كه وا بي فيز - متواضع - بين له گه ل يه كتر، نه بادا كه سيك شانازي بكا به سه ر ئه ويتردا يان زولمي لي بكات.

له شوینیکی تر ئیمامی مسلم دهیگیړتته وه له ریځای حمادی کوری سه له مه، له ریځای سابیت له ریځای  
نه نس کوری مالک ده لیت (ان امرأة کان فی عقلها شیء جاءت الی النبی ﷺ فقالت ان لی إلیک حاجة، فقال  
اجلسی فی آی طریق المدینة شئت اجلس إلیک ) رواه المسلم

نأفره تیک که عه قلی ته واو نه بوو هاتووو بولای پیغه مبه ر وتویه تی، پیویستییه کم هه یه به لکو یارمه تیم  
بدهیت نه ویش فهرموویه تی له هه ریځایه که له م شاره که مه دینه یه ده ته وی دانیشه منیش گویت لی ده گرم  
تابزانم کیشه که ت چییه؟ نه م فهرمووده یه نه که ته نها نیشانه ی تواضعی پیغه مبه ره ﷺ به لکو نیشانه ی دل  
نهرمی پیغه مبه ره ﷺ به راستی نه و نایه ته زور کاریگه ره که خوی گوره ده فهرمووی (فَمَا رَحْمَةٌ مِنَ اللَّهِ  
لَنْتَ لَهُمْ) ال عمران ۱۵۹.

ئیتر چوڼ هاوه لانی خویشیان ناویت چو نیش ئیمه خو شمان نه ویت، پیغه مبه ری خوا ﷺ له م باره یه وه  
ناگادارمان ده کاته وه فهرموویه تی (لا یؤمن أحدکم حتی أكون أحب الیه من والده وولده والناس أجمعین)  
متفق علیه.

ماوه ته وه بلین له کورته باسیکی وادا ناتوانین باسی هه موو سیفاته به رزو شکوکانی پیغه مبه ری خوا  
ﷺ بکهین، به راستی خوی گوره زور به جوانی باسی بو کردوین که ده فهرموویت (وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ  
عَظِيمٍ) قلم ۴. به واتا: به راستی تو له سهر ره وشت و خویه کی نیجگار به رزو گوره یه تی.

نه م خوره وشته ش خوره وشتیکی بالای قورنایه وه کو هزه تی عایشه (ره زای خوی لی بیت) له م  
باره یه وه فهرموویه تی (کان خلقه القرآن) رواه البخاری.

## به شی دووهم

### تیکۆشانى بیغه مبهەر ( ﷺ )

ئىمامى مهودودى (رهحمهتى خواى لىبىت)، كاتىك باسى وشهى -جيهاد- دهكات، دهلىت: جيهاد به ماناى (بذل الجهد والوسع) دىت ، واته خستنه گهرى هموو تواناو وزهكان، جيهاديش خوى له خويدا ئامانج و مه به ستى ديارىكراوى خوى ههيه، ئه ویش سهرخستنى بىروباوهرو بهرنامهى پىروزی ئىسلام و به ديهینانى فه رمانره وایى و چه سپاندنى پایه كانه تى، له سه ر بنچینه ی بهرنامه و بىرو باوهرى پىروزی ئىسلام.

بو ئه م مه به سته ئىسلام هموو هیزو توانایه كى شیاوو رهوا و ریگاپیدراو به كاردینىت، تا گۆرانكارىیه كى سه رتاسه رى هه مه لایه نى ژيان بىته ئاراوه، ئه م تىكۆشانه به رده وامه پىى ده وترىت (الجهد). كه واته وشه ی جيهاد، وهكو (مهودودى) روونى دهكات وه ، زاراوه یه كى گشتگىر و كۆیه، هموو جوړه كانى هه ول و تىكۆشان ده گرىته وه . به لام ئه وه ی پىویسته هه مىشه له يادماندا بىت و وهك زهنگ بزرنگىته وه، ئه وه یه كه تىكۆشان له ئىسلامدا بى ئامانج و مه به ست نىیه، به لكو له پىناوى خوادایه (فى سبیل الله). برگه ی (فى سبیل الله) هه مىشه وابه سته و لكاوه به وشه ی تىكۆشان و هه رگىز لىى جیا نابىته وه.

(فى سبیل الله) تايبه ته به یاسا پاك و بىگه رده كه ی ئىسلام و، به و كارو كرده وانه ده وترىت كه، به پاكى و دروستى ئه نجام ده درىت و مه به ستىش ته نها ره زامه ندی په روه ردگا ره، بى ئه وه ی هه واو ئاره زووى كه سى تى بكه وىت.

كه واته ئه گه ر كۆمه لىك له ناو موسولماناندا خویان رىك بخه ن و پىكه وه هه ول و توانایان به گه ربخه ن بو دژایه تى كردنى زولم و سته م و نارپه وایى و شیوه ژيانى نه فامى و، و پىاده كردنى دادپه روه رى وجىگىر كردنى یاساى ئىسلام و ژيانى باوه رداران، پىویسته خویان دارپن له هه موو حه ز و به رژه وه ندی و ئاره زوویه كى كه سى و، خو شه وىستى و به ده سته ینانى پله ی تايبه تى بو خویان، یان بو هۆز و بنه ماله و كۆمه له كه یان یان به ده سته ینانى ده سه لات و چونه شوینى سته مكاران.

خواى گه وره فه رموویه تى (الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ

الطَّاغُوتِ) النساء ۷۶ .

واته : ئه و كه سانه ی باوه رپان هیناوه و له پىناوى خوادا ده جهنگین ، ئه وانه ی بىباوه رپن له پىناوى نارپه و

( یان شهیتان) داده جهنگین .

پیغمبر ﷺ، که لیسان پرسی دهرباره ی پیاویک ده جنگی له بهر شه وهی شتیکی ده سته که وی یان له بهر شه وهی ناو دار بیت یان پی بوتری نازایه، یان له بهر ده مارگری، کامیان له پیناوی خوادایه؟ پیغمبر ﷺ فرموی: شه که سهی له پیناوی سهر که وتنی یاسای نیسلام تیده کوشیت شه له پیناوی خوادایه. شه مهش دهقی فرموده که یه، ﴿سئل رسول الله ﷺ عن الرجل یقاتل للمغنم والرجل یقاتل للذکر، والرجل یقاتل لیری مکانه، والرجل یقاتل عصبیة فمن فی سبیل الله؟ قال ﷺ﴾ من قاتل لتكون کلمة الله هی العلیا، فهو فی سبیل الله؟ ﴿متفق علیه.

هروهها پیغمبر پی تازیز ﷺ فرموی تهی (لا هجره بعد الفتح، ولكن جهاد...) متفق علیه. تیر له مهولا کوچ کردن نیه له مه که، چونکه مه که (فتح کراو بوو به - دار الاسلام - به لام جهاد نیه تی راست و پاک دی وهی بو سهر که وتنی شه دینه، هه کاتی بانگیان کردن بو جهاد به ده م بانگه وازه که وه بچن شه مهش نیشانه نیه ت پاکیه.

زانایانی موسلمانیش بریاریان له سهر شه وهیه که وا، (الجهاد فریضة ماضیة).

تیمامی ابن القیم - رهجه تی خوی لیبت ده لیت: له بهر شه وهی جهاد و تیکوشان لوتکه ی نیسلامه و، پله و پایه تی کوشه ران له به هشتدا له شه وانی تر بهر زتره، له دونیاشدا سهر بهر زو بهر یزن، شه مه و پیغمبر ﷺ له سه روی شه لوتکه یه دایه، چونکه له ژیانی خویدا به تهرکی هه موو جو ره کانی تیکوشان هه لساوه، نینجا ده لیت (فجاهد صلی الله علیه وسلم فی الله) مانای له پیناوی خوا (بالقلب والجنان والدعوه والبیان والسیف والسنان)، که واته جهاد شه کاته چهند به شیک، جهادی دل و ده روون، بانگه واز و روونکردنه وه، به تیر و شیر (واته به چهک).. له پاشان ده لیت: (وکانت ساعاته موقوفة علی الجهاد) یانی پیغمبر ﷺ کات و ساته کانی خوی تهرخان کردبوو بو هه موو جو ره کانی تیکوشان.

له پاشان ده لیت: (وامره بالجهاد من حین بعثه)، فقال: سبحانه فی سورة الفرقان (فَلَا تُطْعُ الْکَافِرِینَ

وَجَاهِدْهُمْ بِهٖ جِهَادًا کَبِیْرًا) شه سورته وه کو - ابن القیم - ده لیت: (فهذه سورة مکیة امره فیها بالجهاد وبالبیان)، ده لیت: خوی گه وره فرمانی پی کردوو به جهاد له و کاته وهی که بووه به پیغمبر و نیردراو، چونکه شه نایه تهی که به به لگه هیناویه تیه وه له (مکه) هاتوته خواره وه.

که واته جهاد له نایه ته دا به مانای روونکردنه وه و بانگ کردن دیت، نینجا ده لیت (وکذلك جهاد

المنافقین انما هو بالحجة) تیکوشانیش دژ به مونا فیک و دوو رووه کان به به لگه و روونکردنه وهیه، له پاشاندا ده لیت: (ولما کان من افضل الجهاد قول الحق مع شدة المعارضین....).

یه کیک له جو ره کانی جهاد که زور گه وره یه وتنی وشه ی حقه به رامبر سته مکاریکی

به ده سه لات، که بتوانی زیانیکی زورت پی بگه یه نیت یان بتکوژی، بیگومان شه جو ره جهاده هه موو

پيغهمبه ران پيی هه ستاون، به تاييه تي پيغهمبه ري پيشه و صلى الله عليه وسلم . له پاشان ده لئيت (فهذان عدوان بينهما عدو ثالث) ئه م دوو دوژمنه يه كه ميان نه فس وده روني خۆته، بيگومان مه به ستي ئاره زووي خراپ و هه واي نه فسه، بيگومان ده روني مرؤف له دوو به ش پيگهاتوه، به شيكي چاكه و به شيكي خراپه، هه روهك خوي گه و ره له م باره يه وه فه رمويه تي: (وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا (٧) فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا (٨) قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا (٩) وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا) الشمس ٧-١٠.

واته : سويند به نه فسي ئاده مي و ئه وه ي ريكوپيكي به دي هيناوه ، ئينجا به سروشت ئاگاداري كرد به به دكاري و پاريزگاري خوي ، به راستي رزگاري بوو ئه و كه سه ي نه فسي خوي پاك كرده وه ، بيگومان نا ئوميد بوو ئه و كه سه ي نه فسي خوي به گونا ه ون و تاوانبار كرد .

دوژمني دووه م، بي باوه ريكه كه ئاشكرا رووبه پرووت وه ستاوه، به لام وه كو (ابن القيم) ده لئيت : له نيواني هه ردووكيان دوژمني سييه م ديت كه شه يتانه، وه ستاوه و ناهي لئيت جيهادي هه ردووكيان بكه يت، خوي گه و ره ش ده فه رمييت (إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا) فاطر ٦ واته : به راستي شه يتان دوژمني ئيوه يه ده كه واته، ئيوه ش به دوژمني خوتاني دابنين .

ليردها (ابن القيم) ره حمه تي خوي ليبيت و توويه تي ( والامر بأخذاه عدوا تنبيه على استفراغ الوسع في محاربتة) هه مان وشه كه مه ودوي به كاري ده هينييت (ابن القيم) به كاري هيناوه (استفراغ الوسع) مه و دوريش ده لئيت ( بذل الوسع) .

ابن القيم ده لئيت / فه رمان كردن به دژايه تي كردني شه يتان ئه وه ده گه ينييت، كه هه موو هه ول و توانايه ك له و بواره دا به كار به يئيريت .

له برگه يه كي تردا (ابن القيم) ده لئيت ( فاذا عرف هذا فالجهاد اربع مراتب جهاد النفس و جهاد الشيطان، جهاد الكفار، جهاد المنافقين)

ئينجا پرووني ده كاته وه ده لئيت (جهاد النفس اربع مراتب) كه واته ده روني ش ده كاته چوار پله يان چوار جور:

پله ي يه كه م / جيهادي دل و ده روون

١- ان يجاهدنا على تعلم الهدى: هه ول و تيگوشان بو شاره زابوون له ريبازي پيروزي ئيسلام.

٢- العمل به بعد علمه به: كار كردن به ده قه كاني قورئان و سوننه ت.

٣- الدعوة اليه: بانگ كردني خه لك بو ئيسلام (والا كان من الذين يكتمون ما انزل الله).

وه ئه گه ر بانگه وازي بو نه كرد ئه وا له و كه سانه ده ژمي دردين كه به رنامه و ريبازي خوا ده شارنه وه .

٤- الصبر على مشاق الدعوة : خوراکرتن بهرامبهر ئه و نارپه حه تی و ناخوشیانیه ی له کاتی بانگه واز کردندا روو ده دات .

کاتیک ئه م چوار شته ی به دی هیئا پیی ده وتریت (ربانی) وه کو ابن قیم ده لیت (اذا استكمل هذه الاربعه صار من الربانین) فان السلف الصالح مجموعون على أن العالم لا يكون ربانیا حتى يعلم الحق ويعمل به ويدعوا اليه .

پله ی دووهم : جهاد الشيطان : ئه مه ش دوو جوړه یان دوو پله یه

١- جهاد على دفع ما يلقى اليه من الشبهات : ئه مه ش به پوچه ل کرنه وه ی ئه و گومانانه ی شه ی تان ده یه ویت بیخاته دل و ده روونی خاوه ن باوه پروه ، ئه مه ش به چه کی دلنیایی ده بیت و دیته ئاراه .

٢- جهاد على دفع ما يلقى اليه من الشهوات: مانای دژایه تی له گه ل شه ی تان، هه روه ها به به ره نگاریوونه وه ی ئه و ئاره زووانه ی که شه ی تان بؤمروقه کانی ده رازینیته وه .

بی گومان توش ئه م ئاره زووانه به چه کی خوراکری له خوتی دور ده خه یته وه ، خوی گه وره ش فه رمویه تی (وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ) السجده ٢٤ .

واته : له ناو ئه و اندا پیشه وایانیکمان دانا رینمونی خه لکیان ده کرد به فه رمانی ئیمه ، کاتی ئارامیان گرت و به ئایه ته کانی ئیمه دلنیابوون ( باوه پی پته ویان هیئا ) .

که واته خوی گه وره ئه وانی کرد به پیشه وای په بانی چونکه خوراکرو خاوه ن یه قین بوون .

له پاشان ابن القیم ده لیت (جهاد الكفار والمنافقين) ئه مه ش ده کاته چوار به ش یان چوار پله : بالقلب واللسان، والمال والنفس، دست و بازو و تاییه تمهنده به جیهادی بی باوه پان ، هه روه ها زمان تاییه تمهنده به تیكوشانی دوورپوه کان .

له پاشان باسی جیهاد ده کات له گه ل جوړیکی تری خه لکی وده لیت (وجهاد ارباب المنكرات والظلم والبدع) ئه میس سی پله یه ، یه که م به دست ، ئه گه ر نه ی توانی به زوبان، هه ر نه ی تواتی به دل .

عن ابن مسعود أن رسول الله ﷺ قال (مامن نبی بعثه الله في أمته قبلي الا كان له من أمته حواريون وأصحاب يأخذون من سنته ويقتدون بأمره، ثم انها تخلف من بعدهم خلوف يقولون ما لا يفعلون ويفعلون ما لا يؤمرون)

(فمن جاهدكم بيده فهو مؤمن، ومن جاهدكم بلسانه فهو مؤمن، ومن جاهدكم بقلبه وهو مؤمن، وليس وراء ذلك من الايمان حبه خردل) صحيح مسلم.



له پاشان (ابن القيم) ره حمه تی خوی لیبت ده لیت (فهذه ثلاث عشرة مرتبة من الجهاد) سیانزه پایه ی جیهاده، له دواییدا ئه و فرموده یه ده هیئتیه وه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرمودیه تی (ومن مات ولم یغزو ولم یحدث نفسه بالغزوات علی شعبة من النفاق) رواه مسلم (ولوددتُ أنى أقتل فى سبیل الله ثم أحيأ ثم أقتل ثم أحيأ) (متفق علیه)

ئه و فرموده یه ی که پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده فرموویت (مثل المجاهد فى سبیل الله کمثل الصائم القائم القانت بأیات الله لا یفطر عن صیام ولا صلاة حتى یرجع) متفق علیه . دواتر ابن القيم ده لیت (وكان علیه الصلاة والسلام باع اصحابه علی أن لا یفروا) په یمان و به لینی لی وهرده گرتن که هه ل نه یه ن له کاتی جهنگدا (وربما بایعهم علی الموت) په یمانی له گه ل به ستن تا کو مردن کؤل نه دن و تی بکوشن (وبایعهم علی الجهاد وبایعهم علی الهجرة وبایعهم علی التوحید والتزام طاعة الله ورسوله وعلی أن لا یسألوا الناس شیئاً). په یمانی لی وهرگرتن له سهر تی بکوشان ، کۆچکردن ، په یمانی لی وهرگرتن له سهر یه کتا په رستی و پابه ندبوون به گوی رایه لی خوا و پیغه مبهره که یه وه ، هه روه ها داوی هیچ شتی که له که س نه که ن .

تائه وه ی ئه گه ر یه کیکیان قه مچییه که ی له ده ست بکه وتایه ته خواره وه خوی دابه زبوه هه لی گرتوته وه ، داوی یارمه تی له ها وه له کانی نه کردوه .

پیغه مبهری نازیز (ﷺ) هه ندی جار نه یینی و نه خشه و مه به سته کانی ئاشکرا نه ده کرد، یان به ره و کوی ده پروات بو جیهادکردن ، نه بادا دوو رووه کان هه وال بگه یه نن به دوژمن و پلانه که یان سهر نه گری . (وكان یبعث العیون لیأتون بخر عدوه ، ویطلع الطلائع ویبعث الحرس ، فأذا لقی عدوه ، وقف ودعا واستنصر الله وأكثر هو وأصحابه من ذکر الله وخفضوا أصواتهم) .

ده بینین پیغه مبهری نازیز (ﷺ) هه موو هوکاریکی سهر بازی به کار هیئاوه ، له ئاگاداری ریزه کانی دوژمن و بو سه نانه وه هه روه ها دانانی پاسه وان و ..... هتد . به لام له گه ل به کار هیئانی هه موو هوکاریکی سهر بازی گونجاو، له خوی گه وره پاراوه ته و به ته واوی پشتی پی به ستووه ، داوی سهرکه وتنی له خوی گه وره کردوه ، خوی و هاوه لانی زیاتر به په نهانی و نه یینی یاد و زیکری خوی گه وره یان کردوه .

( وكان یتربح الجیش والمقاتلة ویجعل فى کل جنبه کفو لها) هه روه ها چاودییری ته واوی سوپاو شه ری کردوه ، له هه ر گو شه و لایه که وه که سیکی شیواوی خوی داناوه (وكان ربما یبیت عدوه وربما فاجئهم نهار) له ناکاودا په لاماری دوژمنی ده داو کاتی گونجاوی هه لده بژارد به پیی سروشتی شه ره که وجیگا که ی، ئیتر ئه و نه خشه یه به شه و بوایه یان به پوژ .

جاریکیان دوژمنی بینی ئەم دوغایە ی کرد ( اللهم منزل الكتاب ومجرى السحاب وهازم الاحزاب  
اهزمهم وانصرنا عليهم) متفق علیه

هەندى جارىش ئەم ئایەتە ی دەخویندەو (سیهزم الجمح ویولون الدبر بل الساعه موعدهم والساعه  
ادهی وامر) یان دەیفەرموو ( اللهم انت عضدي بك اجول وبك اصول وبك اقاتل) رواه ابو داود والترمذی .  
هەرودها پیغەمبەری خوا ﷺ جۆریک له جۆره کانی جهنگی راگە یاندنی بە کاری هیناوه، ئەویش  
بۆ بلاوکردنەو هە ی چەند باس و هەواییک، بە مەبەستی تیکدانی پە یو هەندی نیوان بەرەو هاو پە یمانی بی  
باو ه پان.

بۆ یە دە بینین پڕوپاگە ندە کردن که جۆره جهنگی دەروونییه، بە شیوازیکی زیره کانه  
بە کارهینراوه، لێرە دا نعیمی کوری مسعودی غه طفانی هاتۆته خزمەت پیغەمبەر ﷺ له کاتی جهنگی  
(خەندەق) دا، ئەویش پی ی فەرمووه، تۆ ته نها که سیکی دەتوانی دوژمنانی ئیسلام له یه ک بترازیینی  
و ساردیان بکه یته وه له م جهنگه (انما أنت رجل واحد فخذل عنا ما استطعت فأن الحرب خدعة) متفق  
علیه .

ئەویش هەستا بە تیکدانی نیوان هەرسی هاو پە یمانه کان (جوله که، قورەیش، بنی غطفان).  
هەرودها له کاتی پزگار کردنی شاری (مککه) یه کیک له و چه کانه که موسلمانان بە کاریان  
دە هینا، جهنگی دەروونی بوو، که وای کرد له ( ابو سفیان) که که له پیاوی ئەو رۆژە ی قورەیش بوو،  
ورە ی بپوخی و ببیت به هۆیه ک بۆ رووخانی قورەیش، بۆ یه به په له گه پایه وه بۆ (مهککه) و هاواری  
کرد به دەنگیکی بەرز (یامعشر قریش هذا محمد قد جاءکم فیما لا قبل لکم به) به له شکرکیکی وا هاتوو  
که هەرگیز له توانای ئیوه دا نییه روبه روی ببه وه .

بیگومان جهنگی دەروونی کاریگەری زیاتره، چونکه ئاراسته ی دل و دەروونی دوژمنی ده که ییت  
بۆ ئەو هە ی به ته وای هەرەس بینیت، پیش ئەو هە ی هیزی چه کدار به کار بهینریت .

له (مککه) له (عمرة القضاء) ابن رواحه ئەم چەند بە یته ی دەخویندەو ه :

خلوا بني الكفار عن سبيله

اليوم نضربکم علی تنزيلة

ضرباً یزیل الهام عن مقيله

ویذهل الخلیل عن خلیله

له و کاته دا چه زره تی (عمر) (ره زای خوای لیبیت) پی ی ناخوش بوو وتی (یا ابن رواحه) فی بیت الله و بین یدی رسول الله ﷺ تقول الشعر ، ئینجا پیغه مبه ری ئازیز ﷺ وه لآمی دایه وه فه رموی (خل عنه یا عمر فلهی أسرع فیهم من نضح النبل) أخرجه النسائی والترمذی / وقال حسن صحیح .  
 واته ئه ی عومر وازی لیبینه ئه و شیعرانه کاریگه ری تی له تیر باران کردن زیاتره له سهریان .  
 ( جاهدوا المشركين بأموالكم وأنفسكم وألسنتكم) رواه أحمد وأبو داود وأبن حبان وصححه ،  
 والحاكم وصححه ووافقه الذهبي ، ههروهها فه رمویه تی (ان المؤمن يجاهد بسيفه ولسانه والذي نفسي بيده لكانما ترمونهم به نضح النبل ) أحمد ۶/۳۸۷ السلسلة الصحيحة الألبانی ۱۶۳۱ .

سه رچاوه کان:

- ۱- پوخته ی ته فسیری قورئان : ئاماده کردنی ماموستا مه لا محمد مه لا صاله ح.
- ۲- زاد المعاد : ابن القيم الجوزي .
- ۳- چند سه رچاوه یه کی تر ...